SEMIAUXILIARELE

DE

D. IRIMIA

Sensul lexical al unor verbe a determinat gruparea lor în categoria *verbelor modale*. Primul care abordează la noi această problemă, Al. Philippide, consideră, într-un subcapitol din gramatica sa, intitulat, doar la „Sumar", *Verbe modale*, că „...*pot, zic, presupun, admit*", în construcție cu un alt verb, „...prin ele însești arată posibilitatea și concesia" [1]. Mai tîrziu, acad. I. Iordan va vorbi de caracterul nepredicativ al verbelor *a trebui* și *a putea*, „din pricina însemnării lor" [2]. În tratatul de *Limba română contemporană*, după ce le alătură lui *a deveni* și *a ajunge* (toate aceste verbe nu ar putea forma singure predicatul unei propoziții), va propune, plecînd de la gramaticile limbii germane, termenul de *auxiliare de mod* [3]. Problema verbelor modale, prezintă, prin urmare, de la începutul abordării ei, două aspecte :

1. Datorită conținutului lor semantic, unele verbe sînt mijloace de exprimare a *modalității*.

2. Insuficiența semantică a acestor verbe le anulează capacitatea predicativă.

În lucrări recente, conținutul lexical a constituit din nou punctul de plecare și factorul hotărîtor în considerarea unor verbe ca mijloace (cel mai adesea gramaticale) de exprimare a *modalității*. Și tot datorită conținutului lexical, alte verbe au fost considerate mijloace (mai frecvent lexicale, uneori, gramaticale) de exprimare a *aspectului*. Astfel, Gh. Nedioglu [4], plecînd de la conținutul lexical al lui *a trebui*, *a putea*,

---

[1] Al. Philippide, *Gramatica elementară a limbii române*, Iași, 1897, p. 326.

[2] I. Iordan, *Gramatica limbii române*, București, 1937, p. 255.

[3] I. Iordan, *Limba română contemporană*, București, 1954, p. 408.

[4] Gh. Nedioglu, *Predicatul verbal*, în „Limba română", V, 1956, nr. 3, p. 34—45; nr. 4, p. 49—57 ; nr. 5, p. 23—36.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei

Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

a începe, a continua etc., le consideră *verbe semiauxiliare de mod* sau de *aspect*: „a începe", afirmă cercetătorul, este „indicat pentru funcțiunea de semiauxiliar *prin însăși natura conținutului său semantic* (subl. n.)" [5]. Aceeași idee se întîlnește la Valeria Guțu: „...*a putea, datorită conținutului său semantic* (subl. n.), exprimă, de asemeni, posibilitatea sub diferite aspecte" [6].

Plecînd de la conținutul lexical al aproximativ aceloraşi verbe, Gh. Dragomirescu [7] le consideră mijloace lexicale de exprimare a modalității. La fel tratează Valeria Guțu pe *a vrea* [8] și toate verbele de aspect [9].

Neclară sau nesigură, în orice caz contradictorie, este poziția *Gramaticii* editată de Academie. Prima ediție considera verbele modale predicate autonome, exprimînd „modalitatea verbului dependent de ele" [10]; pe cele de aspect le ignora. Cea de a doua ediție respinge categoria verbelor de aspect iar pe cele modale le consideră mai degrabă mijloace lexicale de exprimare a „modalității"; autorii *Gramaticii* oscilează, mai ales în trecerea de la Morfologie la Sintaxă, dar chiar și în spațiul restrîns al definirii conceptului, între caracterul lor predicativ și nepredicativ: „Așadar, auxiliarele de modalitate sînt mijloace *lexicale* (subl. n.) de redare a modalității, dintre care unele se caracterizează și prin anumite trăsături gramaticale specifice. Auxiliarele de modalitate sînt: *a putea, a trebui, a fi, a vrea* și *a veni* atunci cînd au anumite trăsături care le deosebesc de situația cînd sînt verbe predicative sau, unele dintre ele, verbe auxiliare propriu-zise sau copulative" [11].

Caracterul nepredicativ al verbelor modale și de aspect a fost dedus cel mai adesea din ideea — nu totdeauna suficient argumentată — „unității sintactice" nedisociabile dintre un verb modal sau de aspect și un al doilea verb. În demonstrarea caracterului nedisociabil al acestei „unități sintactice", s-a făcut apel la indici semantici și la indici gramaticali.

Pentru acad. I. Iordan, pentru Gh. Nedioglu, Valeria Guțu și C. Dimitriu [12], verbul *a trebui*, de exemplu, este predicativ cînd se con-

[5] Gh. Nedioglu, *art. cit.*, LR, V, 1956, nr. 5, p. 23.

[6] Valeria Guțu, *Semiauxiliarele de mod*, în „Studii de gramatică", I, 1956, p. 60.

[7] Gh. N. Dragomirescu, *Auxiliarele modale*, în „Limbă și literatură", VII, 1963, p. 231—256, are în vedere verbele *a putea, a trebui, a fi, a-i veni, a vrea*. Gh. Nedioglu consideră modale verbele *a putea, a trebui, a avea, a fi, a voi*. Valeria Guțu adaugă pe *a veni* și *a părea*, iar pe *a vrea* îl consideră verb predicativ.

[8] Valeria Guțu, *art. cit.*, p. 80.

[9] Valeria Guțu, *Semiauxiliare de aspect?*, LR, X, 1961, nr. 1, p. 3—15.

[10] *Gramatica limbii române*, București, vol. I, 1954, p. 253.

[11] *Gramatica limbii române*, București, vol. I, 1963, p. 204.

[12] C. Dimitriu, *Observații în legătură cu verbele semiauxiliare de aspect*, LR, XVI, 1967, nr. 4, p. 297—303.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

struieşte cu un nume (pronume), dar este nepredicativ în construcţie cu un alt verb, care îl supune influenţei sale: „De cum complementul următor este un verb, *a trebui* — afirmă Gh. Nedioglu — cade în sfera de influenţă a acestuia, absorbit fiind de el şi pus să exprime ideea de necesitate a acţiunii" [13]. La Valeria Guţu sensul de exercitare a influenţei este altul: „Exprimînd modalitatea, unele verbe *îşi păstrează valoarea lexicală şi modifică sensul verbului pe care îl însoţesc* (subl. n.) conform propriului sens" [14].

După ce considerase că, pentru a forma predicatul unei propoziţii, *a trebui* şi *a putea* reclamă, asemenea verbului *a deveni*, un alt element lingvistic, acad. I. Iordan vorbeşte, în cazul verbului *a începe*, de o interdependenţă „lexicală": „De altfel, se vede uşor că înţelesul pur lexical („conţinutul" propriu-zis) al formulei *încep să vorbesc* vine de la ambele verbe: de la al doilea sensul acţiunii pe care vorbitorul o „atribuie" subiectului iar de la *începe* „aspectul" sub care este privită această acţiune (subiectul se găseşte la începutul acţiunii în discuţie)" [15].

Ecat. Teodorescu consideră semiauxiliare nepredicative doar acele verbe al căror sens lexical, modal sau de aspect, este consecinţa întîlnirii cu un alt verb: „Rolul unor auxiliare sintactice îl au şi verbele *a fi* şi *a avea* cînd au sensul de *a trebui* şi *a putea*. Întrucît aceste sensuri le dobîndesc verbele în discuţie numai în asociere cu un alt verb... rezultă că ele sînt inseparabile în analiza sintactică, deci *nepredicative* (subl. n.), cu rol de auxiliare sintactice modale pe lîngă cel de al doilea verb" [16].

Prin urmare, din punct de vedere semantic, două sînt aspectele ideii nepredicativităţii verbelor în discuţie:

1. *a trebui* şi *a putea* ar fi nepredicative datorită insuficienţei lor semantice; ele intră, alături de *a deveni* şi altele, în categoria verbelor care nu pot constitui singure predicatul. Spre deosebire de *a deveni*, însă, ele se construiesc nu cu un nume ci cu un alt verb.

2. alte verbe — *a fi* şi *a vrea* —, cu sensul *a trebui* şi *a putea*, ar fi nepredicative deoarece noul lor conţinut semantic, cel *modal*, se manifestă numai în construcţie cu un alt verb

De fapt, cele două aspecte trebuie puse amîndouă sub semnul întrebării:

1. sînt oare cu adevărat totdeauna nepredicative *a trebui* şi *a putea*? Sînt ele insuficiente d.p.d.v. semantic?

2. dacă un verb are un anumit conţinut semantic doar în construcţie cu un alt verb, este prin numai acest fapt nepredicativ?*

În îndeplinirea funcţiei predicative, conţinutul semantic al verbului este de foarte mare însemnătate. În gramatică, de altfel, s-a făcut

[13] Gh. Nedioglu, *art. cit.*, LR. V, 1956, nr. 4, p. 43.
[14] Valeria Guţu, *Semiauxiliarele de mod*, p. 80.
[15] I. Iordan, *Limba română contemporană*, p. 564.
[16] Ecat. Teodorescu, *Însemnări pe marginea auxiliarelor de modalitate*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", tomul XVII, 1966, p. 41.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

totdeauna distincție între verbe predicative și nepredicative în temeiul acestui criteriu semantic. Lăsînd la o parte verbele auxiliare, care sînt doar niște morfeme, gramaticile au considerat ca nepredicative verbele care nu pot forma singure predicatul unei propoziții din pricina sferei lor semantice. Ele au fost numite și *copulative* datorită funcției lor sintactice [17]. Termenul este împrumutat logicii și se folosește atît pentru copula propriu-zisă *a fi*, cît și pentru alte verbe: *a deveni, a rămîne, a părea* etc. De fapt, plasarea în aceeași grupă de verbe a lui *a fi* și *a deveni*, de exemplu, nu este întru-totul justificată. Ele se deosebesc semantic și funcțional. Verbul *a fi* seamănă mai mult cu auxiliarele din morfologie; lipsit de sens lexical, el este un instrument gramatical al predicației. *A deveni*, în schimb, are sens lexical, dar insuficient pentru realizarea predicației. El are *posibilitatea gramaticală* de a constitui predicatul unei propoziții, dar nu o are pe cea *semantică*.

Din punct de vedere semantic, sînt nepredicative verbele care exprimă idei verbale incomplete, „procese prea generale" [18] din realitate, care, reflectate lingvistic și în conștiință, există numai în asociere cu un alt fapt lingvistic, și el reflectare a unui fenomen din realitate, aflat într-o anumită corelație cu cel dintîi. Devenirea, ca fapt al realității, este un proces general care capătă contur numai prin particularizare. Iar particularizarea acestui proces, rezultatul său concret, îmbracă forma unui element nominal (pronominal), consecință a trecerii de la dinamic la static: „Devin profesor", „Devin mai bun". etc.

Reprezintă verbele *a putea* și *a trebui* reflexul în limbă-gîndire al unui fenomen asemănător din realitate? Este adevărat că sînt puține fapte lingvistice care pot funcționa singure ca elemente de comunicare: verbele impersonale absolute *(plouă, tună* etc.), adverbe de tipul *da, firește, desigur* și alte cîteva. Dar dacă un element verbal nu poate constitui singur o comunicare, el poate forma, în schimb, singur predicatul unei propoziții, element esențial pentru comunicare. Insuficient transmiterii unor informații complete datorită golurilor sale sintactice [19], verbul *a trebui* este suficient, însă, pentru a îndeplini o funcție predicativă; altfel nu ar avea această libertate de alegere în plan sintagmatic: se poate construi, chiar dacă intervin ușoare variații semantice, cu un nume (pronume) sau cu un alt verb. La fel se prezintă lucrurile cu *a putea*, cînd exprimă „capacitatea", „permisiunea" etc. Cu sensul lor fundamental, aceste verbe se pot dispensa de al doilea verb. Ele pot constitui predicatul autonom al unei propoziții, ceea ce nu se întîmplă niciodată cu verbul *a deveni*, care nu se poate dispensa niciodată de nume.

[17] În articolul *Rolul elementului verbal în componența predicatului nominal*, SG, II, 1957, p. 105. Paula Diaconescu le numește „verbe de relație".

[18] Paula Diaconescu, *art. cit.*, p. 113.

[19] Teoria golurilor sintactice, preluată de la K. Bühler, este dezvoltată la noi de S. Pușcariu, în *Limba română*, București, 1940, p. 149 ș.u.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

A fi este considerat semiauxiliar de modalitate, cînd ajunge sinonim cu *a trebui* sau *a putea*[20]. Am văzut mai sus că, exprimînd ideea de „necesitate", verbul *a trebui* este suficient, d.p.d.v. semantic, pentru predicaţie. Urmează că şi verbul *a fi*, cînd exprimă „necesitatea", poate constitui predicatul autonom al unei propoziţii. Şi tot la fel, *a avea*.

Este adevărat că noul sens lexical al acestor verbe se manifestă numai în construcţie cu un alt verb, dar aceasta este o particularitate deosebită a lor, care nu are, fatal, implicaţii asupra predicativităţii; orice element lingvistic are semnificaţii mai mult sau mai puţin deosebite în contexte diferite. Contextul este suveran. Verbul *a face*, de exemplu, însoţit de pronumele reflexiv *se* înseamnă „a deveni" şi reclamă un nume, împreună cu care să formeze predicatul propoziţiei. *El este nepredicativ datorită sensului nou pe care îl capătă şi nu pentru că se construieşte cu un nume, în mod obligator.* Raportul este, prin urmare, invers. El reclamă cu obligativitate un nume, deoarece, *datorită noului sens lexical*, nu mai poate constitui singur predicatul unei propoziţii. Însoţit de acelaşi *se*, cînd semnifică „a se părea" *(Se făcea* că vede pe Nechifor Lipan...") sau „a se preface" *(Se face* că plînge), se construieşte totdeauna cu un verb, dar nu este considerat, şi pe drept cuvînt, de nimeni nepredicativ. Situaţii similare prezintă multe alte verbe; ele duc la concluzia că *un anumit sens lexical acordă predicativitate verbului sau nu-i acordă*, indiferent dacă acest sens se manifestă în contexte determinate sau în contexte nedeterminate. *A deveni* este nepredicativ datorită sensului său fundamental. Toate verbele *(a ajunge, a se face, a ieşi* etc.) care ajung sinonime cu *a deveni*, îşi pierd predicativitatea datorită noului lor sens. Verbul *a fi* este nepredicativ, verb copulativ, cînd este lipsit total de sens lexical. Sînt nepredicative, copulative, verbele care, asemenea lui îşi pierd în anumite contexte total sensul lexical, devenindu-i, într-un fel, echivalente *(a însemna*, de exemplu: *Ce înseamnă asta?)*. Verbul *a trebui*, exprimînd „necesitatea", este predicativ. Predicative rămîn şi toate verbele care ajung să-i fie sinonime.

Situaţii asemănătoare prezintă verbele de aspect. Sînt oare insuficiente semantic *a începe, a continua, a termina* etc. pentru a constitui predicatul autonom al unei propoziţii? Ecat. Teodorescu consideră aceste verbe mijloace lexicale de exprimare a aspectului; prin urmare, predicative. Predicative le consideră şi Valeria Guţu şi *Gramatica Academiei*. Nepredicative sînt, însă, în concepţia Ecaterinei Teodorescu verbe de tipul lui *a da*, care ajung sinonime cu cele dintîi, în construcţie cu un alt verb.

Cu sens lexical fundamental incoativ, verbul *a începe* se poate construi cu un nume (în nominativ sau în acuzativ) sau cu un verb; se poate construi cu două nume (unul în nominativ, în funcţie de subiect şi altul în acuzativ, în funcţie de complement direct); se poate în-

[20] Cf. Ecat. Teodorescu, *art. cit.*, p. 141.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

trebuința personal sau impersonal; poate fi activ sau pasiv. El trebuie considerat, prin urmare, verb predicativ. Ideea verbală are nevoie doar de umplerea golurilor sintactice; pentru realizarea predicației ea este suficientă. În limba română există mai multe verbe sinonime cu *a începe* (excludem dintre ele pe *a da* care, de fapt, nu intră în această relație de sinonimie decît ca element component al locuțiunii verbale *a da în clocot*; este incoativă locuțiunea, privită ca tot, și nu verbul): *a se apuca, a prinde* etc. Dacă îl considerăm pe *a începe* predicativ, atunci, implicit, potrivit discuției de mai sus, în legătură cu sinonimia *a fi — a trebui*, le vom considera și pe acestea din urmă verbe predicative.

Altfel se prezintă situația verbelor *a sta* și *a vrea*, neluate în discuție în lucrările de specialitate. Ideea exprimată de aceste verbe în construcție cu alt verb — „a fi pe punctul de a..." — nu are în limba română o expresie verbală, ci doar una adverbială. Pierzîndu-și sensul lor fundamental, aceste verbe, datorită caracterului noului sens, își pierd capacitatea predicativă. Din punct de vedere semantic, prin urmare, ele devin nepredicative.

Pentru susținerea unității celor două verbe s-a făcut apoi apel la indici gramaticali. Astfel, Gh. Nedioglu vorbește de fuziunea semiauxiliarului cu un verb la conjunctiv într-un „singur predicat pentru că constituie *o singură ideea verbală*, avînd *o singură modalitate, o singură valoare temporală* și *un singur aspect verbal*" [21].

Valeria Guțu, referindu-se exclusiv la auxiliarele modale [22], își susține ideea fuziunii celor două verbe prin comunitatea lor de subiect. Uneori, ca în cazul verbului *a putea* urmat de un infinitiv, se adaugă elemente noi: poziția pronumelui-complement și a pronumelui reflexiv (care, deși aparțin verbului aflat la infinitiv, trec în fața verbului modal). C. Dimitriu [23], în polemică cu *Gramatica Academiei*, identifică aceiași indici și în cazul verbelor de aspect, susținînd necesitatea unui tratament asemănător aplicat ambelor categorii de verbe în ceea ce privește caracterul lor predicativ sau nepredicativ.

Dar indicii gramaticali, susținînd ideea fuziunii celor două verbe, nu reprezintă argumente pentru anularea caracterului predicativ al verbelor *modale* sau *de aspect*. Mai întîi, pentru că ele nu sînt singurele verbe care intră în asemenea unități, caracterizate de aceiași indici. Subordonîndu-se unui verb, infinitivul se apropie totdeauna foarte mult de regent; nu numai de *a putea* dar și de *a ști*: *îl știu cînta, se știu lăuda* între ei, etc. Simplul fapt al intrării lui *a putea* într-o „unitate sintactică" de tipul *pot cînta* nu presupune și nu duce în

[21] Gh. Nedioglu, *art. cit.*, LR, V, 1956, nr. 3, p. 30.

[22] Valeria Guțu, *Semiauxiliarele de mod*, p. 80. Ideea trece în *Gramatica* editată de Academie și în *Structura morfologică a limbii române*, București, Editura științifică, 1967, ai cărei autori sînt acad. I. Iordan, Valeria Guțu-Romalo și Al. Niculescu.

[23] C. Dimitriu, *art. cit*

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

mod inevitabil la pierderea predicativității sale. Apoi, între comunitatea de subiect și prezența *unei singure modalități, a unei singure idei temporale* etc. se stabilește, în limba română, o relație strînsă, aproape de obligativitate, în construcții „verb plus verb la infinitiv sau conjunctiv". Că cele două verbe exprimă o singură valoare temporală, un singur aspect verbal etc. este o consecință a construcției cu conjunctivul care, mod, în general, subordonat, preia de la verbul regent, *oricare ar fi acesta*, timpul, modul, aspectul: *eu încerc să merg, eu am știut să răspund, voi fi știut eu să cînt?* Conjunctivul este cerut mai puțin sau poate chiar de loc, în astfel de construcții, de o anumită atitudine a subiectului vorbitor față de realitatea acțiunii exprimate. Folosirea sa este consecința relației de subordonare în care intră propoziția al cărei predicat este verbul al doilea.

Întrebuințarea conjunctivului și comunitatea de subiect sînt, pe de altă parte, o consecință a mișcării lăuntrice, a structurii semantice, deci, a unor verbe care exprimă realități ce rămîn în sfera aceluiași subiect; nu numai *pot să învăț*, dar și *încerc să învăț, mă tem să învăț* etc. Prin urmare, comunitatea de subiect determină folosirea aproape obligatorie a conjunctivului (sau infinitivului cu valoarea de conjunctiv) iar conjunctivul (sau infinitivul) verbului al doilea reclamă comunitate de subiect în majoritatea situațiilor. Se desprinde de aici concluzia că ideea unității dintre două verbe, sprijinită pe diferiți indici gramaticali, trebuie extinsă la un număr mult mai mare de verbe și că acest fapt nu vorbește cu claritate despre nepredicativitatea primului verb.

Ceea ce interesează în mod deosebit este faptul dacă, în această unitate, raportul dintre cele două verbe a fost anulat. Tocmai natura acestui raport este pentru Gh. N. Dragomirescu argumentul hotărîtor în considerarea verbelor modale ca instrumente *gramaticale* sau *lexicale* de exprimare a modalității. Iar, întrucît acest raport se păstrează, Gh. Dragomirescu respinge ideea nepredicativității acestor verbe: „Dar indiferent de variația semantică a regentului în cadrul ariei sale polisemantice, în funcție de context și intenție etc. raportul gramatical rămîne același: *predicat* impersonal + *subiect* ori *regent* + *complement direct*" [24].

Verbul este predicat prin esență. El este nucleul comunicării, în jurul căruia totul gravitează. Verbul-predicat este axul central al comunicării, fără a fi însă, și punct de plecare (în mod obișnuit) în actul vorbirii. Limba este un inventar foarte bogat de elemente lingvistice dintre cele mai variate, adunate în clase, mai mult sau mai puțin omogene, grupate, ce-i drept, intelectual, adesea poate convențional; în interiorul acestor clase, însă, faptele de limbă se apropie inevitabil, în mod obiectiv, unele de altele prin anumite caracteristici.

[24] Gh. Dragomirescu, *art. cit.*, p. 237.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

Orice comunicare presupune două elemente fundamentale, numite — adevărat — prin termeni împrumutați logicii, dar foarte adecvați, dacă sînt interpretați potrivit cu specificul organizării lingvistice: *subiectul* și *predicatul*. Orice intenție de comunicare — nu ne interesează aici situațiile particulare care nu pot infirma generalul — este concretizată, în procesul viu al comunicării, în fixarea vorbitorului asupra unui „obiect" care va deveni „subiect" al enunțului comunicat.

Teoretic, orice fapt lingvistic, considerat ca unitate, poate fi subiect al unui enunț, dar numai ca o consecință a intervenției „active" a unui verb-predicat. Predicatul smulge, din marea masă a unor subiecte virtuale, „obiectul" pe care îl transformă în „subiect". Îl cheamă la viață, îi dă o formă, îl aduce în prezent, în prezentul vorbitorului, bineînțeles, îl *actualizează*. *Predicatul este principiul dinamic*, esențial în funcționarea limbii ca mijloc de comunicare între oameni.

Trezindu-l la viață, verbul-predicat se orientează după subiect preluîndu-i anumite caracteristici, unindu-se cu el într-un anumit raport. Aceasta este, prin urmare, activitatea, esența funcțională a predicatului, far această activitate este un atribut al verbului tocmai pentru că el are anumiți indici gramaticali specifici și specializați în actualizarea unui „obiect" al gîndirii, existînd altfel, ca element de inventar, în afara timpului (istoric, raportul de cauzalitate are alt sens: funcția a determinat apariția indicilor formali).

De altfel, S. Pușcariu, referindu-se la predicatul nominal, a cărui funcție este de a califica sau identifica subiectul prin intermediul unui nume lipsit de capacitatea *actualizării*, interpretează prezența lui *a fi* în structura predicatului nominal tocmai în sensul funcției de actualizare a predicației: „...verbul *a fi* nu avea la origine decît rostul unui auxiliar, servind să redea ceea ce nu se putea exprima numai prin nume, adică *raportul de timp, de mod* și *de persoană* (subl. n.)" [25]. Iar P. Guiraud vorbește de valoarea morfematică a verbului *faire*, care are rolul de a acorda predicativitate unor elemente lingvistice lipsite de facultatea actualizării. Astfel, într-o sintagmă de tipul: *il fait chaud*, „*Fait* est ainsi *un morphème qui permet de conférer à un radical nominal les modalités du verbe (personne, temps, mode)* (subl. n.)" [26].

De ce are, însă, numai verbul această posibilitate? Orice fapt lingvistic, cel puțin în limbile moderne, cunoaște două laturi ale conținutului, coexistente în structura sa internă: *substanța lexicală* și

[25] S. Pușcariu, *op. cit.*, p. 131. Între aceste coordonate deosebirea dintre *a fi* și *a deveni*, de exemplu, se dovedește fundamentală. Copulativul *a fi* este reclamat de un nume care nu se poate transforma în predicat, datorită absenței unor indici de predicație; verbul *a deveni* reclamă un nume spre a putea constitui predicatul unei propoziții, întrucît, singur este insuficient din punct de vedere semantic funcției predicative.

[26] P. Guiraud, *La Syntaxe du français*, Paris, PUF (Qui sais-je), 1963, p. 25.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

substanța gramaticală, bineînțeles, într-o contopire perfectă. Nu este vorba de cele două sensuri ale cuvîntului, așa cum le concepe acad. I. Iordan — „...în mod obișnuit, cuvîntul are în vorbire două sensuri: unul lexical pe care îl are și atunci cînd se întrebuințează singur și unul gramatical sau, mai precis, sintactic...[27]" — sau alți lingviști. Ideea este, fără-ndoială, conformă cu realitatea, dar orice element lingvistic este constituit *structural* dintr-o latură gramaticală și una lexicală a conținutului; cele două sensuri coexistă și cînd cuvîntul este considerat singur, indiferent de contextul sintactic în care apare, dar care îi condiționează apariția într-un anumit context. Mai exact spus: este adevărat că un cuvînt cunoaște un sens gramatical determinat de contextul în care apare dar este la fel de adevărat că are și un sens gramatical, însoțitor permanent al sensului lexical, care condiționează folosirea sa în anumite contexte sintactice. Abordarea fenomenelor de structură gramaticală nu poate face abstracție de cele două elemente constitutive: *substanța semantică*, rezultat al reflectării în limbă-gîndire a unei realități, și *substanța gramaticală*, rezultat al *prizmei deosebite prin care se reflectă această realitate*. Reflectată dinamic, sub formă de proces în desfășurare, ea capătă înfățișarea verbului.

Discutînd probleme de structură a lexicului românesc, Sextil Pușcariu observa la un moment dat: „Dar *cald* se poate asocia și cu *foc* și *arde*. Citești trele aceste cuvinte exprimă în definitiv aceeași idee, *însă sub trei aspecte gramaticale diferite* (subl. n.)...[28]". Revenind, credem că un verb încetează de a mai fi predicativ, cînd, o dată cu substanța lexicală își modifică și substanța gramaticală. Verbul își pierde, în acest caz, capacitatea de a actualiza; el se poate transforma, printr-un îndelungat proces de abstractizare, într-un simplu morfem, auxiliar al unor categorii gramaticale, element de structură a unor unități morfologice. Cînd procesul de abstractizare nu atinge faza maximă, cînd substanța semantică nu se anulează pînă la dispariție, ci doar se modifică, atrăgînd după sine modificarea și a substanței gramaticale, verbul este un *semiauxiliar*; termenul sugerează tocmai o fază intermediară, premergătoare transformării verbului într-un verb auxiliar propriu-zis sau în alt auxiliar morfologic.

Numite și auxiliare sau auxiliare sintactice[29], semiauxiliarele se deosebesc de auxiliarele morfologice[30] prin sfera lor de întrebuințare — sintaxa — și prin structură. Ele nu sînt simple morfeme tocmai pentru că nu au atins acel înalt grad de abstractizare care să le subordoneze în mod absolut verbului căruia îi atribuie o caracteristică morfologică, plasîndu-l, în consecință, într-o anumită opoziție categorială.

[27] I. Iordan, *Limba română contemporană*, p. 255.
[28] S. Pușcariu, *op. cit.*, p. 25.
[29] Cf. Ecat. Teodorescu, *art. cit.*, p. 141.
[30] V. acad. I. Iordan, *op. cit.*, p. 408.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

Ele nu sînt simple morfeme deoarece, datorită conținutului lor semantic, oricît de slăbit, și datorită proprietăților gramaticale corespunzătoare noului conținut semantic, nu se pot înscrie, împreună cu un al doilea verb, într-o paradigmă verbală, cu o aceeași valoare de fiecare dată, sau gravitînd în jurul aceleiași valori, independent de context. Ideea că verbul *a trebui* ar intra în structura unui *mod al probabilității* în limba română, așa cum apare la Gh. Dragomirescu [31], ni se pare, avînd în vedere cele de mai sus, greu de argumentat pentru stadiul actual al limbii.

Semiauxiliarele își realizează funcția numai sintactic și numai în enunțuri sintactice îndeajuns de lărgite, de multe ori depășind sfera unității sintactice de bază — propoziția. Sintagma *am cîntat*, de pildă, reprezintă de fiecare dată și fără dubiu un *perfect compus*; *aș cînta*, un optativ prezent etc. Auxiliarele respective asigură formal structura verbală care intră, astfel, în opoziție cu alte timpuri sau moduri Sintagmele *am cîntat, aș cînta* sînt suficiente exprimării sensului lor lexical și gramatical, în orice context ar apărea, ceea ce nu se mai întîmplă în cazul sintagmelor construite cu un semiauxiliar. Pentru acestea, contextul sintactic, mai mic sau mai amplu, are implicații hotărîtoare asupra funcției verbului, *a trebui*, spre exemplu, asupra înțelegerii exacte a conținutului comunicat. Enunțul *Trebuie să fie bolnav* poate să fie interpretat, fie ca disociabil în două predicate (prin, urmare, două propoziții : o regentă și subordonata ei) : *„Trebuie /să fie bolnav/* ca să poată ieși mai devreme la pensie", fie ca formînd o unitate sintactică nedisociabilă, un singur predicat, cînd verbul a trebui își pierde predicativitatea : *„Trebuie să fie bolnav/* de a ieșit înainte de vreme la pensie".

În prima frază, verbul *a trebui* exprimă „necesitatea". El este întrebuințat, deci, cu unul din sensurile fundamentale. În a doua frază, el ajută la exprimarea „probabilității" [32]. În prima frază își păstrează neștirbite proprietățile gramaticale, realizînd, în consecință, toate opozițiile caracteristice flexiunii verbale (mai puțin cea de persoană, datorită caracterului său impersonal), și mai ales opoziția de *timp* și *mod*, fundamentale pentru capacitatea predicativă a verbului [33].

În cea de a doua frază, modificarea conținutului lexical a atras după sine modificarea proprietăților gramaticale, verbul pierzîndu-și

[31] Gh. Dragomirescu, *art. cit.*, p. 247.

[32] Ecat. Teodorescu, *art. cit.*, distinge între caracterul predicativ al verbului *a trebui*, cînd exprimă „necesitatea" și caracterul său nepredicativ, cînd exprimă „probabilitatea". Considerîndu-l adverb, ca și V. Guțu, cînd exprimă „probabilitatea", Gh. Constantinescu vorbește de funcția de predicat adverbial a lui *a trebui* urmat de *că (Particularitățile semantice și sintactice ale verbului a trebui*, LR, XIX, 1970, nr 1, p. 15—24). Punctul de vedere este greu de împărtășit, fie și numai din motivul că sînt neromânești construcțiile de tipul *Trebuie că s-a întîmplat ceva.*

[33] Cf. S. Puşcariu, *op. cit.*, p. 131 și P. Guiraud, *op. cit.*, p. 25.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

trăsăturile verbale[34]; *el nu mai poate intra în opoziții de timp, de mod, de număr.* În prima frază verbul *a trebui* poartă accent sintactic; el poate intra în opoziții de natură sintactică, pe de o parte și, pe de altă parte, guvernează raporturi sintactice. În cea de a doua frază, pierzîndu-și accentul sintactic, nu mai intră în opoziții sintactice și-și pierde capacitatea de a fi regentul unui element subordonat. Toate aceste caracteristici au consecințe asupra tipurilor de construcții sintactice în care poate intra. Exprimînd „necesitatea", *a trebui*, se poate construi cu un nume (pronume) sau cu un verb (la conjunctiv, participiu și, mai rar, supin). Exprimînd „probabilitatea", el se poate construi numai cu un verb, la conjunctiv (foarte frecvent, conjunctiv perfect) sau la prezumtiv (construit pe bază de conjunctiv)[35].

Trecerea de la o categorie morfologică sau sintactică la alta, trecerea de la un pol al unei opoziții morfologice la altul nu trebuie să afecteze cu nimic conținutul semantic al elementului lingvistic intrat în opoziție[36]. *O modificare semantică, urmare a unei modificări de natură gramaticală, face dovadă că am ieșit din sfera unor relații de opoziție gramaticală și am trecut în domeniul semantic.* În fraza „*Trebuie să fie bolnav*/ de a ieșit înainte de vreme la pensie", verbul *a trebui* exprimă „probabilitatea". El se folosește, în realizarea acestui conținut semantic, la prezent (foarte rar, la imperfect). Trecerea lui la o altă formă temporală — „*A trebuit* să fie bolnav..." — atrage după sine o modificare semantică esențială; o dată cu capacitatea flexionară, verbul își recapătă conținutul lexical primar. Pe de altă parte, propoziția ...„de a ieșit la pensie înainte de vreme" nu mai este tolerată. Același fenomen se produce dacă încercăm să opunem construcției sintactice afirmative, pe cea negativă: „*Nu trebuie* să fie bolnav/de...". Revenirea la sensul lexical fundamental este rezultatul recăpătării accentului sintactic. În consecință, de fiecare dată verbul redevine predicativ, constituindu-se în regent al unei propoziții subiective. În planul frazei, deci, se restabilește un raport sintactic între două verbe-predicat.

Prin urmare, trecerea unui verb, în mod obișnuit predicativ, în categoria semiauxiliarelor nepredicative este însoțită și condiționată de:

1. schimbarea conținutului semantic primar,

2. schimbarea proprietăților, urmată de pierderea capacității flexionare.

---

[34] Ideea apare mai întîi la V. Guțu: „Exprimînd probabilitatea, *trebuie* are adeseori valoare adverbială, ceea ce explică faptul că își păstrează forma de prezent, indiferent de timpul verbului următor". *art. cit.*, p. 68. De aici trece la Gh. Constantinescu, *art. cit.*

[35] Construcția *Trebuie că e tîrziu* (semiauxiliar plus indicativ) nu e românească. Al. Philippide o pune pe seama influenței germane.

[36] V. D. Irimia, *Este „se" marcă a reflexivului românesc?*, „Anuar de lingvistică și istorie literară", tomul XIX, 1968, p. 172.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

3. pierderea accentului sintactic, urmată de pierderea capacității de a intra în opoziții de natură sintactică și de a guverna raporturi sintactice.

Limba este un fenomen dinamic, în permanentă evoluție, într-un continuu proces de abstractizare. Iar în acest proces, fenomenele lingvistice se pot afla, într-un moment oarecare, pe diferite trepte, urmînd ca mai tîrziu, unele dintre ele să se întîlnească într-o clasă omogenă. Poate mai mult ca oricare fenomen gramatical românesc, semiauxiliarele prezintă trepte diferite în configurarea lor ca o clasă de verbe distincte. La verbul *a trebui* cele trei condiții s-au întîlnit toate, situîndu-l la un înalt grad de abstractizare, destul de aproape de auxiliarele morfologice. Același înalt grad de abstractizare îl prezintă verbele *a fi* și *a avea*. Exprimînd, împreună cu un verb la modul conjunctiv, ideea de *ireal*[37] sau cea de *potențial*, aceste verbe funcționează ca semiauxiliare ale modalității. Ele și-au schimbat substanța semantică și pe cea gramaticală. Se întrebuințează, ca semiauxiliare, numai în formă de imperfect, impersonal *a fi (Era să cad. Ce era să faci?*), personal, *a avea (Aveam să cad. Ce aveam să fac?)*. Cînd exprimă irealul, amîndouă verbele, spre deosebire de *a trebui*, admit opoziția sintactică *afirmativ — negativ*; construcția negativă este, însă, foarte puțin frecventă.

Mai cu seamă în limba vorbită, ideea de „ireal" se exprimă și cu ajutorul verbului *a vrea*. Cu o substanță semantică modificată și mult slăbită, verbul, pierzîndu-și capacitatea flexionară, se întrebuințează ca semiauxiliar modal în formă de perfect compus: *„Am vrut să cad..."* (construcția este echivalentă cu *„Era să cad"* sau *„Aveam să cad"*). Ca și *a trebui*, cînd exprimă probabilitatea, niciunul din verbele care exprimă „irealul" sau „potențialul" nu se poate construi cu un nume (pronume) ci numai cu un verb la conjunctiv sau prezumtiv, cu care nu intră în niciun fel de raport sintactic.

Ca semiauxiliar pentru exprimarea „posibilității" (independentă de voința subiectului)[38] și „concesiei"[39], cel mai adesea, verbul *a putea*, schimbîndu-și conținutul lexical — de altfel, destul de variat, — nu-și pierde total capacitatea flexionară. Posibilitățile sale flexionare sînt, totuși, foarte limitate, oscilînd între indicativ (numai *prezent* și *imperfect)* și optativ. Imperfectul, de altfel, are de fiecare dată valoarea unui optativ perfect. Predicativ cînd exprimă „capacitatea", „permisiunea" etc. verbul *a putea* este nepredicativ cînd exprimă „posibilitatea": *„Pot să mă îmbolnăvesc/* dacă ies acum în oraș. „Plasată în trecut, ideea de „posibilitate" se apropie de cea de „ireal":

[37] Gh. Dragomirescu îl consideră pe *a fi* auxiliar al modului *ireal (art. cit.*, p. 255). Al. Philippide vorbea de *actio instans trecută*: „Imperfectul lui *sînt* compus cu conjunctivul prezent arată *actio-instans* pentru trecut: eram să spun, erai să afli etc..." *(op. cit.*, p. 112).

[38] Cf. Ecat. Teodorescu, *art. cit.*, p. 139.

[39] V. Al. Philippide, *op. cit.*, p. 326.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

„Puteam să mă îmbolnăvesc de frig ce mi-a fost". Exprimînd „posibilitatea" verbul *a putea* admite forma negativă (în vorbire este, însă, foarte puțin frecventă) dar, pierzîndu-și accentul sintactic, nu mai regizează raportul de subordonare obișnuit. Cînd exprimă „concesia", nu mai admite nici opoziția sintactică *afirmativ — negativ*: *„Poți zidi* o lume-ntreagă, *poți* s-o *sfarămi*... orice-ai spune, (Eminescu). Exprimînd „probabilitatea" sau „aproximația", verbul *a putea* se întrebuințează mai frecvent la imperfect: *„Putea să aibă* vreo 15 ani...", mai rar la optativ: *„Ar putea să aibă..."* și extrem de puțin frecvent la prezent: *„Poți să numeri* vreo 18 primăveri...". Ca semiauxiliar al „probabilității" și „aproximației", verbul *a putea* nu admite, în mod obișnuit, opoziția sintactică *afirmativ-negativ*. Folosirea negației apropie foarte mult verbul de întrebuințarea sa impersonală, ca verb predicativ: *„Nu putea să aibă* mai mult".

Anulîndu-se raportul dintre cele două verbe, semiauxiliarul *a putea*, spre deosebire de verbul predicativ *a putea*, care se poate construi și cu pronume (*asta, ceva, nimic, orice* etc.), intră în construcție numai cu un alt verb, la conjunctiv sau la infinitiv [40].

Dintre verbele de aspect, numai *a sta* și *a vrea* își pierd caracteristicile gramaticale o dată cu modificarea conținutului lexical fundamental. Ele nu se folosesc decît la prezent și foarte rar, *a sta*, la imperfect. Ele nu admit opoziția afirmativ-negativ. Nu mai intră, ca regent, în raporturi sintactice și se construiesc numai cu un verb la conjunctiv (foarte rar, la infinitiv). Celelalte verbe — *a începe, a se apuca, a apuca, a prinde* etc. — se dovedesc, și din acest punct de vedere, capabile să constituie singure predicatul unei propoziții. Ele intră în opoziții morfologice (de timp, mod, număr, persoană) și în opoziții sintactice (afirmativ — negativ). Ele reprezintă regentul unui verb sau nume (pronume) subordonat.

Unitatea sintactică dintre cele două verbe s-a considerat unitate complexă, în care verbul al doilea are rolul semantic, iar primul, rolul gramatical: Auxiliarele de modalitate — se afirmă în *Gramatica Academiei* — „constituie împreună cu alte verbe (la supin, infinitiv sau la conjunctiv, sinonim cu infinitivul) un complex de sens unitar la care participă în mod inegal cele două elemente. Semantic, rolul principal revine formei nominale sau conjunctivului; gramatical, rolul principal revine verbului cu sens modal, care poartă semnele predicativității, indică momentul, modalitatea acțiunii și, de cele mai multe ori, persoana" [41].

S-ar părea, deci, că, într-un fel, „semiauxiliarele" s-ar asemăna cu verbele ocopulative"; ele ajută la exprimarea unor categorii grama-

[40] Este adevărat că aici ar putea fi vorba de elipsa verbului *a face (Pot face orice)*, dar această construcție, chiar eliptică, nu este tolerată de verbul *a putea* cînd exprimă „posibilitatea", „concesia", etc.

[41] Ediția a doua, vol. I, p. 204.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

ticale, pe care verbul al doilea nu le poate exprima... Ideea este prezentă, mai înainte, la I. Iordan: „...cînd aceste verbe apar împreună cu un infinitiv sau supin, se vede ușor că predicatul propoziției respective este întreaga „perifrază verbală" (pentru motivul de ordin pur formal, că infinitivul sau supinul nu poate funcționa ca predicat și, prin urmare, ele merg cu verbul predicativ care le precede)" [42]. Iar dacă acad. Iordan înglobează în aceste „perifraze" și verbe la conjunctiv, o face apelînd la echivalența construcțiilor respective: „...*începe să vorbească* este echivalentul semantic desăvîrșit al lui *începe a vorbi*, prin urmare, și echivalentul lui sintactic, în sensul că prima perifrază verbală constituie, la fel cu sinonima ei, predicatul propoziției (în ciuda faptului că constă din două forme verbale, ambele predicative sau personale)" [43].

Se desprinde de aici un alt aspect al unității sintactice în discuție: hotărîtoare ar fi forma modală a verbului al doilea. În altă parte am văzut că acad. Iordan apela la ideea nepredicativității primului verb, datorită „însemnării" [44] lui. Că acad. Iordan avea în vedere concomitent amîndouă aspectele este foarte probabil; punctul de vedere nu este exprimat, însă, cu claritate. Că, în această unitate sintactică s-a pus adesea un accent puternic pe forma modală a verbului al doilea se vede cel mai bine din concesiile pe care le face Gh. Dragomirescu. El respinge considerarea verbelor modale ca mijloace gramaticale de exprimare a modalității dar admite, totuși, că intră în unități sintactice neanalizabile, dacă al doilea verb este un infinitiv: „...auxiliarul modal *a putea* rămîne inseparabil la analiza sintactică, atunci cînd este urmat de un infinitiv scurt" [45] sau un participiu: „Ca regent al unui participiu, verbul *a trebui este* un auxiliar modal inseparabil în analiza sintactică" [46]. Dar, reamintindu-ne criteriul raportului gramatical, invocat în permanență și cu dreptate, de același cercetător, ne punem întrebarea: Între *„Pot să cînt* orice melodie" și *„Pot cînta* orice melodie" este vreo deosebire în privința raportului gramatical dintre verbul modal și cel de al doilea verb? [47].

În ce măsură, prin urmare, caracterul nedisociabil al unității sintactice în discuție stă în legătură cu verbul al doilea? Construcția cu infinitivul ni se pare a nu pune prea multe probleme. Dacă verbul modal își păstrează conținutul semantic sau, primind un altul, nu-și anulează posibilitățile flexionare și capacitatea de a realiza opoziții sintactice, raportul gramatical dintre el și infinitiv se păstrează neschimbat, fiind ușor identificabil: *Poți* cînta — verbul predicat, regent, urmat de un complement direct exprimat prin infinitiv.

[42] I. Iordan, op. cit., p. 564.
[43] *Ibidem*, p. 564.
[44] *Gramatica limbii române*, p. 255.
[45] Gh. Dragomirescu, art. cit., p. 251.
[46] *Ibidem*, p. 247.
[47] V. Ecat. Teodorescu, *art. cit.*, p. 141.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

În afară de conjunctiv, *a trebui* poate fi urmat de un verb la participiu și, mai rar, la supin. În construcție cu conjunctivul, verbul își poate păstra sensul fundamental și capacitatea flexionară în întregime, sau și le poate pierde pe amîndouă. Urmat de un prezumtiv, verbul are totdeauna sensul de „probabilitate" și se întrebuințează numai la prezent, este semiauxiliar, nepredicativ. În construcție cu un verb la participiu (sau supin) el își păstrează totdeauna sensul de „necesitate", „obligativitate" și-și schimbă forma după mod, timp, număr și persoană. Putem oare disocia construcția „Tu *trebuiești bătut*" ? Evident că nu. Fie și numai pentru motivul că există un accent sintactic puternic pe participiu, susținut de un altul pe verbul *a trebui*. Iar verbul modal nu mai este un impersonal ; *tu* este subiectul său. Situația este similară cu cea a verbului *a părea* : *„Îmi pare* că ești trist", alături de *„Îmi pari trist"*. Iar verbul *a părea* este considerat, la un moment dat de Valeria Guțu între semiauxiliare.

În asemenea construcții, *a trebui* se deosebește de situația de verb-predicat autonom, în primul rînd, prin caracterul său personal, apoi — consecință imediată — prin topica subiectului. În plus, el intră acum în construcție cu un verb la participiu. Admițînd subiect personal în locul din stînga sa (rezervat subiectului în cazul majorității verbelor, personale), subordonîndu-i-se acestuia din punct de vedere formal, *a trebui* nu mai cere și nu mai admite în locul din dreapta sa (rezervat subiectului în cazul verbelor impersonale „improprii" : *trebuie, îmi place, mi se cuvine* etc.) un nume (pronume), ci numai un verb, la participiu pasiv. Spre deosebire de situațiile în care exprimă „probabilitatea", verbul a trebui și-a păstrat, în acest tip de construcții, și sensul lexical fundamental și proprietățile gramaticale. Funcțional, pare a se apropia de verbele nepredicative copulative (reamintim că acad. Iordan îl alăturase verbului *a deveni*, dar pentru toate întrebuințările sale și nu cu referire specială la acest din urmă caz). El contribuie gramatical și semantic la exprimarea predicației. Funcția de actualizare revine în primul rînd participiului dar, pentru a se realiza, acesta reclamă un element verbal pentru exprimarea unor categorii gramaticale esențiale ; și acesta este *a trebui* care, datorită noii sale funcții, începe să exprime și ideea de persoană. De fapt, cele două verbe se cheamă reciproc ; aceeași interacțiune ca și între *a deveni* și un nume.

Cu supinul se construiește rar *a trebui*. Mai frecvent intră în astfel de construcții o serie de verbe de aspect : *s-a apucat de citit, a terminat de învățat* etc. Să observăm, mai întîi, că verbul *a se apuca* se construiește cu prepoziția *de* chiar cînd își subordonează un nume (pronume) : *„Se apucă de orice*, dar nu face nimic. „Și se construiește cu *de* chiar cînd își păstrează sensul lexical fundamental : *„Se apucă de marginea* balconului...". Să mai adăugăm, apoi, că și alte verbe se

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

construiesc cu supinul : *Rămîne de văzut ; Urmează de făcut...* etc., în care construcţii *Gramatica Academiei* vede în supin un subiect [48].

În descrierea şi interpretarea unor verbe cu sens modal sau aspectual trebuie să se ţină cont totdeauna de mai mulţi factori, care *toţi* trebuie coroboraţi :

1. Conţinutul semantic grupează verbele modale şi de aspect în clase lexicale omogene, asemenea verbelor *movendi, sentiendi, dicendi,* caracterizate de anumite particularităţi în comportarea morfologică şi sintactică, dar fără a avea, *prin numai acest fapt,* vreo consecinţă asupra predicativităţii lor.

2. Nu trebuie stabilită o legătură de cauzalitate obligatorie între existenţa unor „unităţi sintactice", mai mult sau mai puţin nedisociabile, şi caracterul predicativ sau nepredicativ al primului verb care intră în asemenea unităţi.

3. Trebuie să se aibă în vedere anumite caracteristici ale structurii gramaticale a limbii care determină prezenţa verbelor modale şi de aspect, *dar nu numai a lor,* în anumite tipuri de construcţii sintactice :

a) Comunitatea subiectului în construcţii „verb plus verb la conjunctiv" este o trăsătură mai generală a limbii române, ca şi reclamarea modului conjunctiv de către o serie de verbe : *cutez, încerc, îndrăznesc, reuşesc* etc., sau locuţiuni : *am parte, îmi dă mîna* etc. Verbele modale *pot, trebuie* etc., sau cele de aspect : *încep, mă apuc, prind* etc. sînt, în acest sens, numai *unele* din *cele multe* care concretizează această caracteristică ;

b) În construcţie cu participiul sau supinul, *mai multe* verbe formează „unităţi sintactice" nedisociabile sau greu disociabile : *se cere citită, se cuvine lăudat, merită văzut, rămîne de aflat* etc. Tipurile acestea de construcţii sintactice sînt semnalate, de altfel, de acad. I. Iordan şi de *Gramatica Academiei,* amîndouă ediţiile : „După anumite verbe, se spune în ultima ediţie a *Gramaticii, (a trebui, a se cere, a se lăsa, a aştepta, a merita)* participiul, neînsoţit de auxiliar, ţine locul conjugării pasive : *Se lăsase îmbăiat şi pieptănat*" [49]. Acad. Iordan interpretează şi din punct de vedere stilistic asemenea construcţii : „Construcţia aceasta pare a prezenta unele avantaje stilistice, care îi explică răspîndirea. În primul rînd, subiectul (de obicei, nume de lucru) căruia i se dă drept predicat o locuţiune verbală reflexivă este asimilat cu o fiinţă, ca în stilul poetic. Afară de asta, legarea directă a participiului de verbul precedent (fără intermediul lui *a fi)* măreşte vigoarea expresiei, cum arată compararea lui *se vrea admirat, se cere examinată* etc. cu *vrea să fie admirat, cere să fie examinată* etc." [50].

Avînd în vedere cele de mai sus, considerăm că, în anumite situaţii, verbele modale se pot afla *între* verbele predicative şi cele ne-

[48] Ediţia a II-a, vol. II, p. 89.
[49] Ediţia a II-a, vol. I, p. 230.
[50] I. Iordan, *op. cit.,* p. 420.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

predicative, la un nivel intermediar de abstractizare, constituindu-se în verbe semiauxiliare nepredicative. Schimbîndu-şi conţinutul lexical şi gramatical, aceste verbe nu mai intră în opoziţii morfologice sau sintactice şi nu mai guvernează raporturi de subordonare. Ele intră în unităţi lingvistice care pot fi numite *perifraze verbale* (termenul apare la I. Iordan, dar cu o accepţie lărgită) [51]. Construcţii similare sînt numite de P. Imbs *perifraze premorfologice* [52].

Potrivit cu criteriile enunţate, considerăm semiauxiliare modale, nepredicative, verbele: *a trebui*, cînd exprimă „probabilitatea". Se foloseşte în formă de prezent. Se construieşte cu verbe la modul conjunctiv (adesea, la conjunctiv perfect) sau prezumtiv perfect; *a fi* şi *a avea*, cînd exprimă „irealul" sau „potenţialul". Se întrebuinţează în formă de imperfect. Verbul următor este la conjunctiv prezent; *a vrea*, pentru exprimarea „irealului". Se foloseşte forma de perfect compus şi e urmat de un verb la conjunctiv prezent; *a putea*, cînd exprimă „posibilitatea" (independent de voinţa subiectului), „probabilitatea", „aproximaţia" şi „concesia". Se foloseşte la optativ, dar, mai cu seamă, la prezent indicativ şi imperfect (cu valoare de optativ). Se construieşte cu un verb la conjunctiv prezent sau la infinitiv.

Sînt *semiauxiliare de aspect*, nepredicative, verbele *a sta* şi *a vrea*, cînd exprimă ideea „a fi pe punctul de a...", intrînd în relaţii de sinonimie cu adverbul *aproape* şi locuţiunea adverbială *cît pe ce*, urmate de un conjunctiv prezent. Se folosesc în formă de prezent indicativ (mai rar, la imperfect). Sînt urmate de un verb la conjunctiv prezent: *Stă să ploaie; Vrea să ningă...*

Aceste verbe, modale şi de aspect, cînd sînt semiauxiliare, formează predicatul unei propoziţii împreună cu verbul următor, la conjunctiv, infinitiv sau prezumtiv. Predicatul poate fi numit *predicat verbal*, exprimat printr-o *perifrază verbală*, sau *predicat nominal*, exprimat printr-o *perifrază verbală* şi un nume predicativ: *„Trebuie să fie* bolnav...".

Rolul principal, *semantic* şi *gramatical*, îl are, în aceste *perifraze-predicat*, cel de al doilea verb. La exprimarea categoriilor predicaţiei participă uneori şi semiauxiliarul (mai cu seamă în cazul verbului *a putea*, dar şi în cazul altor semiauxiliare).

Cînd îşi păstrează conţinutul lexical, capacitatea flexionară şi accentul sintactic, aceleaşi verbe, ca şi altele, de altfel, intră în „unităţi sintactice", cu un al doilea verb, la participiu sau supin, mai mult sau mai puţin disociabile: *Tu trebuieşti bătut; El merită lăudat; Ea se vrea admirată; Rămîne de văzut; Avem de făcut* etc. Această „unitate sintactică" poate fi numită *predicat verbal complex* (Se poate cuprinde aici şi verbul *a putea*, urmat de un infinitiv, dacă n-a devenit semi-

[51] *Op. cit.*, p. 564.
[52] P. Imbs, *L'Emploi des temps verbaux en français moderne*, Paris, 1960, schema-anexă.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)

auxiliar, cînd determinările verbului la infinitiv, sau pronumele reflexiv trec în fața verbului modal: *Nu mă pot duce; Nu-l pot vedea* etc.). Asemenea predicate s-ar alătura altor părți de propoziție complexe: Orașul Iași este *un oraș vechi* „(nume predicativ complex, în interiorul căruia s-a stabilit un raport de subordonare), „*Nasul rupt* e semn de bună purtare!" (în interiorul subiectului complex, există un regent și un subordonat-atribut), „Ștefan cel Mare, *Domnul Moldovei*, a domnit între 1457 și 1504" (apoziția complexă se caracterizează printr-un raport de subordonare atributivă) etc. Așa cum, în interiorul părților de propoziție multiple, se stabilesc raporturi de coordonare, în interiorul părților de propoziție complexe se stabilesc raporturi de subordonare. În cazul predicatului complex, aceste raporturi sînt ușor de identificat, uneori *(Mă apuc de cîtit*: verb regent urmat de un complement indirect), alteori, mai greu *(Se vrea admirată)*.

LES SEMI-AUXILIAIRES

RÉSUMÉ

En prenant comme point de départ les controverses concernant les verbes semi-auxiliaires, le présent travail aborde premièrement les deux aspects du problème, à savoir: 1-le spécifique du contenu sémantique des verbes modaux et d'aspect, 2-la possibilité ou l'impossibilité de ces verbes de remplir une fonction verbale.

En tenant compte des deux critères, sémantique et grammatical, on fait la distinction entre le caractère plus ou moins soudé des constructions *verbe+verbe* et la fonction verbale ou non verbale du premier verbe. On rejette la confusion des deux réalités, en même temps que l'idée de l'existence d'une relation obligatoire de cause à effet entre celles-ci. Les indices sémantiques et grammaticaux pris en considération soutiennent et prouvent l'absence de la fonction verbale des verbes modaux et d'aspect.

Les verbes modaux deviennent semi-auxiliaires dans les conditions suivantes: 1-la modification de leur sphère sémantique; 2-le changement des propriétés grammaticales qui entraîne, sur le plan morphologique, la disparition de leur capacité flexionnelle; 3-le la disparition de l'accent syntaxique, suivie par la perte de la capacité de réaliser des oppositions syntaxiques et de gouverner des rapports de subordination.

Quand les verbes *a trebui, a fi, a avea, a vrea* et *a putea* remplissent ces conditions, ils sont des semi-auxiliaires de mode; *a sta* et *a vrea* sont des semi-auxiliaires d'aspect. Ils forment, dans ce cas, avec un autre verbe (surtout, au subjonctif ou au „prezumtiv") *une périphrase verbale* qui constitue le „prédicat" de la proposition.

Si ces verbes gardent leur contenu sémantique, leur capacité flexionnelle et leur accent syntaxique, ils peuvent entrer, tout comme d'autres verbes, dans la structure de certaines *formes verbales complexes: Tu trebuiești bătut. El trebuie lăudat, Tu meriți lăudat, Avem de făcut, Rămîne de văzut* etc. On peut identifier, à l'interieur de ces formes verbales complexes, divers rapports grammaticaux.

BDD-A1526 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:43:26 UTC)